

«ΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΑΝΕΡΓΑΤΙΚΗ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ ΠΕΙΡΑΙΩΣ» 1 Μαΐου 1940

Ιωάννα Φωκά-Μεταξά

1 Μάιος 2020

Κοινοποιήθηκε: Δημόσια

«ΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΑΝΕΡΓΑΤΙΚΗ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ ΠΕΙΡΑΙΩΣ», όπου υπήρξε μια μεγαλειώδης συγκέντρωση Πειραιωτών και άλλου κόσμου. Ήταν η 13η επίσκεψη του στον Πειραιά στην 4ετία της διακυβερνήσεώς του.

Η φωτογραφία μαρτυρεί το πλήθος που παρακολούθησε την ομιλία.
(ΛΟΓΟΙ & ΣΚΕΨΕΙΣ 1936 1941 Β ΤΟΜΟΣ - Σελ.. 282-298)

ΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΑΝΕΡΓΑΤΙΚΗΝ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΙΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

(1 Μαΐου 1940)

Ἄφ' οὗτου ἤρχισαμεν τὴν γιγαντιαίαν προσπάθειαν τῆς κοινωνικῆς μεταρρυθμίσεως τῆς Ἑλλάδος, προσπάθειαν ποῦ ἐνεκαινίσαν ἡ 4η Αὐγούστου τοῦ 1936, εἶναι σήμερα ἡ τετάρτη φορὰ ποῦ μαζευόμεθα μαζί, ἐργάται καὶ ἐργάτριαι καὶ ὑπάλληλοι τῶν Ἀθηνῶν, τοῦ Πειραιῶς καὶ τῶν Περιχώρων, ποῦ ἀντιπροσωπεύετε τὸν ἐργατικὸν καὶ ὑπαλληλικὸν κόσμον ὁλοκλήρῳ τῆς Ἑλλάδος, εἶναι, λέγω, ἡ τετάρτη φορὰ ποῦ μαζευόμεθα γιὰ νὰ ἐορτάσωμε τὴν Ἑθνικὴν ἡμέραν τῆς Ἐργασίας, τὴν Πρωτομαγιά μας.

Τίς ἄλλες τρεῖς φορές μαζευθήκαμε μὲ αἰσθηματικὰ μεγάλῃς αἰσιοδοξίας μέσα σὲ μία ἀτμόσφαιρα εἰρηνικῆ τοῦ κόσμου ὁλοκλήρου, ποῦ μᾶς εἶδε τόσες μεγάλες ἐλπίδες γιὰ τὸ μέλλον τοῦ κόσμου, γιὰ τὸ μέλλον τῆς Εὐρώπης καὶ γιὰ τὸ μέλλον τὸ δικό μας.

Σήμερα, ἂν γιὰ μᾶς ἡ αἰσιοδοξία μένῃ ὁλοκλήρῃ, ὅμως ἡ ἀτμόσφαιρα ὅλη ἡ ἄλλη εἶναι γεμάτη ἀπὸ τοὺς καπνοὺς τοῦ πολέμου, ἀπὸ τὴν ἀνησυχία καὶ τὴν ἀγωνία ὁλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος γιὰ τὸ μέλλον τῆς. Γιατὶ ὁ πόλεμος αὐτὸς ἴσως εἶναι ὁ πιὸ φοβερὸς ἀπὸ ὅλους ποῦ εἶδε ἡ ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητος.

Καὶ σ' αὐτὸν τὸν πόλεμον, δὲν πρόκειται νὰ κριθῇ ἂν ὁ ἓνας ἢ ὁ ἄλλος θὰ πάρῃ ἓνα κομμάτι ἐδάφους πέρα πάνω ἢ πέρα κάτω, ἀλλὰ πρόκειται νὰ κριθῇ ἡ τύχη τοῦ πολιτισμοῦ ὁλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος καὶ ἴσως γιὰ πολλοὺς αἰῶνας. Εἶναι ἐπομένως εὐλογητὴ ἡ ἀνησυχία ποῦ κρατεῖ σὲ ἀγωνία τίς καρδιὰς καὶ τίς ψυχὰς ὅλων τῶν ἀνθρώπων.

Ἀλλὰ ἂν καὶ ἡμεῖς περνοῦμε μέσα ἀπὸ τίς ἀνησυχίας αὐτές, ὅμως ἔχομεν σὲν ἀντίκρουσμα τὸ ὑπερήφανον συναίσθημα, ὅτι ἡ Ἑλλὰς εὐρίσκεται μέσα σ' αὐτὴν τὴν κρίσιν, ὅχι ὅπως ἄλλοτε, ὅχι ὅπως ἦτανε κατὰ τὸν προηγούμενον μεγάλον πόλεμον διηρημένη καὶ ἐξουθενωμένη, ἀλλὰ εὐρίσκεται ἰσχυρά, δυνατὴ, ἐνωμένη σὲ τρόπο ποῦ ὑπῆρξε πραγματικὰ σπάνιος στὴν ἱστορίαν τῆς.

Καὶ αὐτὸ τὸ ὑπερήφανον συναίσθημα ποῦ μᾶς συγκρατεῖ ὅλους μας καὶ ποῦ εἶναι τὸ ἀντίκρουσμα σ' ὅλη τὴν ἀνησυχία, ποῦ προξενεῖ ὁ σημερινὸς πόλεμος, τὸ ὀφείλομε στὴν Μεταβολή, ποῦ ἐπῆλθε τὴν 4ην Αὐγούστου τοῦ 1936.

Τὸ ὀφείλομε στὴν Μεταβολή ποῦ ἀνέτρεφεν ἄρδην τοὺς δρους κάτω ἀπὸ τοὺς ὁποίους ζούσαμε προηγουμένως καὶ ποῦ μᾶς εἶχαν ρίξει στὴ θλίβερη κατάσταση ποῦ ξεῦρετε ὅλοι σας, τὸ ὀφείλομε στὴ Μεταβολή, ποῦ ἀνοιξε τοὺς ὁρίζοντες τῆς ἀναγεννήσεως τῆς Ἑλλάδος, ὁρίζοντας πρὸς τοὺς ὁποίους καθίζομεν μὲ θῆμα σταθερὸν καὶ ἰσχυρόν, τὸ ὀφείλομε στὴ Μεταβολή ποῦ εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς δικῆς σου, ἐργατικῆς κόπης, θελήσεως.

Γιατὶ ἐσὺ, τὰ συμφέροντά σου, τὸ μέλλον σου καὶ ἡ εὐτυχία σου ἦσαν ἡ κυρία ἀφορμὴ τῆς μεγάλης ἐκρήξεως τῆς 4ης Αὐγούστου 1936.

Καὶ δέβαια, μέσα στὴν κατάσταση αὐτὴ τὴν ἐξαιρετικὰ καλὴ, ποῦ εὐρίσκεται ἡ Ἑλλὰς, ποῖόν ρόλον ἔμπορῶν νὰ παίξουν οἱ ἀγοσιές ποῦ ἀκούσαμεν ἐδῶ καὶ δέκα πέντε ἡμέρες, ποῦ διαφεύδονται ἡ μία ὕστερα ἀπὸ τὴν ἄλλη;

Εἰμαι, μὲ ἐλπέτε ἐδῶ, χάριτι θεῶν, γερὸς. Καὶ ἔμπορῶ νὰ σὰς δεβαιώσω ἐγὼ καὶ ἡ Κυβέρνησίς μου, ποῦ ἀγρυπνοῦσε νύχτα μέρα, κάθε στιγμὴ, γιὰ τὸ μέλλον καὶ τὴν ἀσφάλειαν τῆς Ἑλλάδος, ὅτι μέσα στὸ τελευταῖο αὐτὸ διάστημα, ἡ Ἑλλὰς, παρ' ὅλες τίς διαδόσεις, κανένα δὲν διέτρεξε κίνδυνον.

Καὶ δέβαια, δὲν περιμένετε νὰ σὰς πῶ ὅτι ἐπέρασε κίνδυνος ἡ Κυβέρνησις τῆς 4ης Αὐγούστου. Ποτὲ ἄλλοτε δὲν ὑπῆρξε καθυστάς τῆς Ἑλλάδος, καθυστάς ποῦ δέβαια στηρίζεται στὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ Βασιλέως, ἀλλὰ καὶ ποῦ στηρίζεται καὶ καθυστάς ποῦ στηρίζουν οἱ μᾶζες, οἱ ἀπέραντες μᾶζες τῶν ἀνθρώπων ποῦ ἐργάζονται, τῶν κατοίκων τῆς Ἑλλάδος ποῦ δουλεύουν, ὅπως δουλεύετε ἐσεῖς, δὲν διατρέχει κίνδυνον ἀπ' οὐδὲ ποτε.

Ἀλλὰ ἂν ἡ Ἑλλὰς εἶναι στὴν ἐξαιρετικὴ θέσι νὰ εἶναι ἀσφαλισμένη καὶ ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς, ὅμως δὲν ἔμπορῶμε νὰ πῶμε ὅτι δὲν ἐπέρασε καὶ αὐτὴ καὶ δὲν περνάει τὴν οικονομικὴ κρίσι, ποῦ ἐξημεροῦργησεν ὁ πόλεμος αὐτός.

Ὁ φοβερός αὐτὸς πόλεμος δὲν γίνεται κυρίως μὲ στρατιωτικὰ ἐπιχειρήσεις ξηρὰς καὶ θαλάσσης, ὅπως οἱ προηγούμενοι. Καὶ ἂν οἱ ἀεροπορικὲς συγκρούσεις, ποῦ γίνονται στὸν ἀέρα, εἶναι δέβαια σφοδρότερες παρά ποτε, οὔτε αὐτὲς φαίνεται ὅτι ἔμπορῶν νὰ φέρουν τὴν κρίσιν, περὶ τοῦ ποῖός θὰ εἶναι ὁ νικητῆς. Τὸ κύριον ὄπλον μὲ τὸ ὁποῖον γίνεται ὁ πόλεμος, εἶναι τὸ ὄπλον τὸ οικονομικόν. Αὐτὸ τὸ ὄπλον μεταχειρίζονται σὲ εὐρυτάτῃ ἔκτασι καὶ σ' αὐτὸ ἐπάνω στηρίζονται οἱ ἐμπόλεμοι γιὰ νὰ νικήσουν. Χρησιμοποιεῖται δὲ τὸ ὄπλο αὐτὸ μὲ ἔντασιν καὶ ἔκτασιν τόσοσθιμοῦ, ποῦ εἰμαι ὑποχρεωμένος καὶ ἐδῶ νὰ ἐπαναλάβω ἐκεῖνο ποῦ εἶπα, ἐδῶ καὶ λίγους μῆνας, σ' ἄλλο μέρος, ὅτι ἂν ὑπάρχουν σήμερα κράτη, τὰ ὁποῖα εἶναι οὐδέτερα πολιτικῶς καὶ στρατιωτικῶς, ὅμως κανένα κράτος δὲν εἶναι οὐδέτερο στὸν πόλεμον αὐτὸν οικονομικῶς. Καὶ αὐτὸ τὸ λέγω μὲ τὴν ἐννοίαν αὐτὴν. Ἄν εἶναι κράτη ποῦ δὲν ὑφίστανται τίς πολεμικὰς συνέπειες, τίς στρατιωτικὰς συνέπειες τοῦ πολέμου, δὲν ὑπάρχει ὅμως κράτος στὸν κόσμον ποῦ νὰ μὴν ὑφίσταται τίς οικονομικὰς συνέπειες τοῦ πολέμου. Τίς γνωρίζουμε ὅλοι μας. Σπάνις καὶ ἀκρίβεια τῶν πρώτων ὕλων, δυσχέρεια στὴν βιομηχανικὴ παραγωγή, δυσχέρεια στὴν βιομηχανικὴ δραστηριότητα, σταμάτημα τοῦ ἐμπορίου, ἀλλαγὴ στὴν κατεύθυνσι τοῦ ἐμπορίου, κλείσιμο ἀγορῶν καὶ δημουργία νέων ἀγορῶν, ποῦ δὲν ἤξεύρομεν ἀκόμα ποῖός θὰ εἶναι οἱ οικονομικὰς αὐτῶν συνέπειες. Πῶσις τῶν νομισμάτων, ἀκρίβεια τοῦ βίου, καὶ τόσες ἄλλες συνέπειες οικονομικὰς, ποῦ εἶχαν τὸν ἀντίκτυπὸν τοὺς παντοῦ, σ' ὅλη τὴν κοινωνία καὶ ἰδιαίτερα στὸ πιὸ εὐπαθὲς μέρος τῆς κοινω-

νίας, σὲ σὰς, τὸν ἐργατικὸ κόσμον. Γι' αὐτὸ καὶ μετὰ τὸ νὰ ξέρισε ποῖο εἶναι τὸ πῶς εὐπαθεῖ αὐτὸ μέρος καὶ μετὰ τὸ νὰ ἐνδιαφερόμεθα ἐξαιρετικὰ γιὰ τὸ ἀδύνατον αὐτὸ πρῶτον τῆς κοινωνίας, ἐστρέψαμε εὐθὺς ἀμέσως καὶ πρὸ τοῦ πολέμου, τὴν σκέψιν μας καὶ τὴν προσοχὴν μας, καὶ μετὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ πολέμου, τὴν ἐνέργειάν μας, στὴν πρόληψιν τῶν ἐλευθέρων συνεπειῶν ποὺ ἐμελλε νὰ ἔχῃ ὁ πόλεμος γιὰ τὸν ἐργατικὸ ἰδιαίτερα κόσμον.

Ἡ πρώτη ἀπειλὴ ποὺ μᾶς παρουσιάσθηκε, ἦταν ἡ ἀπειλὴ τῆς ἀνεργίας. Ποιὰ δὲ φοβερὴ συνέπεια ἔχει ἡ ἀνεργία, ὅχι μονάχα στὸν ἐργατικὸν κόσμον, ἀλλὰ καὶ σ' ὁλόκληρην τὴν κοινωνίαν, τὸ ξεύρομεν ὅλοι μας. Εὐθὺς μετὰ τὴν 4ην Αὐγούστου τοῦ 1936, εἰχαμεν εὖρην ἀριθμὸν ἀνέργων ποὺ ἀνεβιδόζετο σὲ 135.000 περίπου. Ἐπειδὴ δὲ κάθε χρόνον προστίθενται χεῖρες ἐργασίας ἑνεκα τῆς αὐξηθεῖσας τοῦ πληθυσμοῦ, θὰ εἴχαμε ἀκόμη 58.500 περίπου νεοδημιουργουμένους ἐργάτες, καὶ ἐπομένως ἔπρεπε νάχοιμε σήμερον, ἂν ἡ κατάστασις ἐξακολουθοῦσε ἡ ἴδια, ἔπρεπε νάχοιμε στὶς παραμονὲς τοῦ πολέμου ἐπάνω - κάτω 194.000 ἀνέργους.

Καὶ ὅμως, κατωρθώσαμε στὰ χρόνια ποὺ πέρασαν, χάρις στὴν κοινωνικὴ μεταρρύθμισιν, ποὺ μετὰ τὴν μεγαλύτερη ἀποφασιστικὴ ἀνελόδοισιν καὶ ἐνεργήσαμεν, κατωρθώσαμε, λέγω, ν' ἀπορροφηθῇ ταχέως ὁ μεγάλος αὐτὸς ἀριθμὸς καὶ ἔτσι τὸν μῆνα Αὐγούστου τοῦ 1939, δηλαδὴ τὸν μῆνα ποὺ προηγήθη τοῦ πολέμου, εἶχε ἀπορροφηθῇ ὁλόκληρον αὐτὸ τὸ ποσὸν τῆς ἀνεργίας.

Ἀλλὰ ἡ ἔκρηξις τοῦ πολέμου μᾶς παρουσίασεν εὐθὺς ἀμέσως νέον φάσμα ἀνεργίας.

Ἀπὸ λόγους περισσύτερον ψυχολογικοὺς παρὰ πραγματικοὺς, ἀρχισαν ἀμέσως οἱ ἀπολύσεις τῶν ἐργατῶν καὶ ὑπαλλήλων σὲ σημεῖον ποὺ ἠμποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι ἀπελύθησαν στὶς πρώτες ἡμέρας τοῦ πολέμου, στὴν πρώτη ἐβδομάδα τοῦ πολέμου, ἀνάμεσα στὶς 3 καὶ 12 Σεπτεμβρίου 48.000 μισθωτοί. Καὶ ἐπαναλαμβάνω ὅτι δὲν ἦταν ἀπὸ πραγματικὴ ἀνάγκη, ἀλλὰ πῶς πολὺ ἀπὸ ψυχολογικὰ αἰτία, ἀπὸ φόβον καὶ ἀπὸ ἀγωνίαν.

Ἀντιμετωπίσαμε εὐθὺς ἀμέσως αὐτὴν τὴν κρίσιν. Ἡξεύρουσαν δὲ οἱ ἐργαζόμενοι, καὶ ὅσοι ἐξ αὐτῶν εἶναι παρόντες, ἐνθυμίζονται τὴν συνειδήσιν ποὺ ἔκαμαμε τότε στὸ ὑπουργεῖόν μου καὶ τὰ ὀλίγα λόγια ποὺ τοὺς εἶπα καὶ ποὺ ἦσαν τέτοια ὥστε εὐθὺς τὴν ἐπομένῃν ἡμέραν ἀρχισαν ἡ ἐπαναπροσλήψις τοῦ ἐργατικοῦ κόσμου, καὶ ποὺ ὕστερα ἀπὸ ὀλίγες ἡμέρας ἔγινεν αἰσθητὴ ὁ μέγιστος βαθμὸς ἡ ἐπαναπροσλήψις τῶν ἐργατῶν.

Ἀπὸ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1939 ὅμως, μέχρι τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1940, ἀνῆγγέλθησαν 135.000 ἐπάνω - κάτω ἀπολύσεις ἐργατῶν καὶ μισθωτῶν γενικὰ. Καὶ δέδοκα πάντα ὑπάρχει ἕνας ἀριθμὸς προσλήψεων. Εἶναι ἡ κίνησις ἡ φυσικὴ, ποὺ γίνεται μέσα στὴν ἀγορὰ τῆς ἐργασίας.

Ἀλλὰ ἐνῶ στὰ προηγούμενα χρόνια, στὸ ἴδιον διάστημα εἴχαμε μονάχα 66.000 ἀπολύσεις, μετὰ τῶν ἐτῶν 1937 καὶ 1938, ὅμως ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου τοῦ 1939 μέχρι τοῦ Φεβρουαρίου τοῦ 1940 ἀνῆγγέλθησαν 135.000. Ἐπρεπε

λοιπόν, νὰ μὴν ἀρκεσθοῦμε στὸ ἐξῆς μονάχα στὴν καλὴ θέλησιν τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ νὰ προβοῦμε δραστηρίως καὶ νομοθετικῶς.

Τώρα, ἀπὸ αὐτὲς τὶς ἀπολύσεις, τὶς 50.000 πρέπει νὰ τίς κατατάξουμε στὶς ἐποχιακὰς ἀφορμὰς, ἀπὸ τίς ὁποῖες μία, ποὺ τὴν γνωρίζετε ὅλοι σας, εἶναι τῶν καπνεργατῶν, ποὺ παύουν νὰ ἐργάζονται τὸν χειμῶνα. Ἀλλὰ, τὸ ὑπόλοιπον δὲν εἶναι πλέον ζήτημα ἐποχιακόν. Καὶ γι' αὐτὸ ἐνομοθετήσαμε καὶ ἐφαρμόσαμε, εὐθὺς ἀπὸ τὴν ἀρχήν, τὸ σύστημα τῆς ἐκ περιτροπῆς ἐργασίας. Μὲ τὴν ἐφαρμογὴ τοῦ συστήματος τῆς ἐκ περιτροπῆς ἐργασίας, ποὺ στηρίχθηκε κυρίως στὴν ἀλληλεγγύην τοῦ ἐργατικοῦ κόσμου μεταξὺ του, καὶ στὸ ὅποιον, δέδοκα, ἔλαβαν μέρος καὶ οἱ ἐργοδοτοὶ, κατωρθώθηκε νὰ ἀπορροφηθῇ ἕνας ἀριθμὸς ἐργατῶν ποὺ ἀνῆλθε στὶς 37.000.

Καὶ ἐπομένως, μᾶς ἔμεινε ἕνα ποσὸν ἀνεργίας ποὺ ὀφείλεται, κυρίως, στὸ σταμάτημα τῶν οἰκοδομικῶν, τῶν ἐργασιῶν τῶν τουριστικῶν, φορτοεκφορτωτικῶν καὶ βιοτεχνικῶν ἐν γένει ἐπαγγελματικῶν καὶ ποὺ ἀνέρχεται σὲ 47 ἕως 48.000 περίπου, σ' ἑλὴ τὴν Ἑλλάδα. Γιὰ τὴν ἀπορρόφησιν αὐτοῦ τοῦ ποσοῦ ἀνεστειλάμε, μετὰ τελευταίαν ἐνέργειάν μας, τὸ σταμάτημα τῶν οἰκοδομικῶν ἐργασιῶν. Τὸ σταμάτημα τῶν οἰκοδομικῶν ἐργασιῶν ἀναγκαστήκαμε νὰ τὸ ἐφαρμόσουμε στὶς ἀρχὲς τοῦ πολέμου, γιὰ τὴν ἑλλειψιν τοῦ σιδήρου καὶ γιὰ τὴν μεγάλην ἀκρίθειά του σὲ συνάλλαγμα.

Ἀφ' οὗτου, ὅμως, κατωρθώσαμεν μετὰ τίς ἐμπορικὰς μας συμφωνίας νὰ ἐξασφαλίσουμε τίς ἀναγκαῖες ποσότητες τοῦ σιδήρου καὶ ἀφ' οὗτου κατωρθώσαμε νὰ ἐξασφαλίσουμε συναλλαγματικῶς τὴν χώραν, ὥστε νὰ προβαῖνομε χωρὶς κίνδυνον στὶς προμήθειες τοῦ ἀναγκαίου σιδήρου, ἀνεστειλάμε τὴν ἀπαγόρευσιν τῆς κατασκευῆς τῶν οἰκοδομῶν, σὲ σημεῖον ποὺ, δεδομένης καὶ τῆς ἀνάγκης τῶν τοιοῦτων οἰκοδομῶν καὶ τῶν ἰδιωτικῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν δημοσίων οἰκοδομῶν, ἐλπίζουμε ὅτι ἕνας μεγάλος ἀριθμὸς τῶν ἀνέργων αὐτῶν θὰ ἀπορροφηθῇ.

Ἐλπίζουμε δὲ ἐπίσης, νὰ ἀπορροφηθῇ καὶ τὸ ὑπόλοιπον ποσόν, ἴσως, τῆς ἀνεργίας αὐτῆς, χάρις εἰς τίς συμφωνίας ποὺ εἶναι ὑπὲρ διαπραγματεύσεων μετὰ μίαν φιλικὴν χώραν, ὅπως ὑπὸ θροῦς συμφέροντας εἰς τοὺς ἐργάτας καὶ ἐξασφαλίζοντας τὴν εὐημερίαν τους, ἕνα ποσὸν τῶν ἐργατῶν αὐτῶν ἐργασθῇ στὴν μεγάλη αὐτὴν χώραν. Αὐτὴ ἦταν ἡ μία πλευρὰ τῆς μερίμνης καὶ τῆς φροντίδος μας κατὰ τῆς ἀνεργίας ποὺ, ὅπως ἐννοεῖτε, ἦταν δραστηριωτάτη.

Ἡ ἄλλη πλευρὰ ἦταν τὸ πῶς θὰ ἔλθωμεν ἀμέσως ἐπικουροὶ στοὺς ἀνέργους καὶ στὶς οἰκογένειάς τους.

Γιατί, δέδοκα, ὅπως καταλαβαίνει ὁ καθένας σας, τὰ μέτρα τὰ κυβερνητικὰ ποὺ ἐλάβαμεν, ἀπῆλθον ἕνα κάποιον χρόνον, στὴ διάρκειαν τοῦ ὁποίου δὲν ἠμποροῦσε ὁ ἀνεργὸς ἐργάτης νὰ ἀντιβῇ, οὔτε αὐτὸς οὔτε ἡ οἰκογένειά του. Ἠλθαμε, λοιπόν, ἐπικουροὶ:

Πρῶτα - πρῶτα μέσω τοῦ Ὑπουργείου τῆς Προνοίας, ποὺ ἐδοθήσεται τοὺς ἀνέργους ἐργάτας καὶ τίς οἰκογένειάς τους μετὰ τὴν διανομὴν μερίδων φωμιού καὶ συσσιτίου δωρεάν.

δτι υποχρεωτική διατηρήσει χωρίς συλλογικές συμβάσεις δεν ήμπορε νά νοηθῇ. Για νά ἰδῆτε ποῖα ἀποτελέσματα εἶχεν ὁ θεσμός αὐτός τῶν συλλογικῶν συμβάσεων, πρέπει νά γνωρίζετε δτι μέχρι τοῦ Δεκεμβρίου τοῦ 1938 κατηρτίσθησαν καί υπεγράφησαν 108 γενικά καί 518 τοπικά συμβάσεις ἐργασίας, πού ἐπέτρεψαν νά βελτιωθοῦν αἱ ἀποδοχαί 800.000 περίπου μισθωτῶν. Εἰς δὲ τὸ 1939 υπεγράφησαν ἡ ἀνανεώθηκαν συμπληρωθεῖσαι 18 γενικά καί 286 τοπικά συλλογικά συμβάσεις ἐργασίας. Μὲ τὰς συμβάσεις αὐτάς τοῦ 1939 ἐβελτιώθησαν καί προσηρμόσθησαν αἱ ἀποδοχαί 350.000 περίπου ἐργατῶν καί ὑπαλλήλων. Μεταξὺ δὲ τοῦ Ἰανουαρίου καί τοῦ Ἀπριλίου τοῦ τρέχοντος ἔτους υπεγράφησαν ἡ ἀνανεώθησαν βελτιωθείσαι 7 γενικά καί 99 τοπικά συλλογικά συμβάσεις, αἱ ὁποῖαι καθώρισαν ἱκανοποιητικούς ὅρους ἐργασίας 207.000 μισθωτῶν. Καί σὰς ἀναφέρω μεταξὺ τῶν συλλογικῶν αὐτῶν συμβάσεων τῆς ἐργασίας τοῦ ἔτους αὐτοῦ δύο, τίς κυριώτερες: ἡ πρώτη εἶναι ἐκείνη ἡ ὁποία ἀφορᾷ τὴν ἐργασίαν τῶν καπνεργατῶν, ἡ ὁποία ἀφορᾷ δηλαδὴ κόσμον 39.000 καπνεργατῶν, καί ἡ ἄλλη εἶναι ἡ μεγάλη συλλογικὴ σύμβασις τῆς κλωστοῦφαντουργίας, ἡ ὁποία ἀφορᾷ 67.000 ἐργάτες καί ἐργάτριες. Βλέπετε, λοιπόν, τὸ καταπληκτικὸν ἀποτέλεσμα πού ἐπέφερεν ὁ θεσμός τῶν συλλογικῶν συμβάσεων τῆς ἐργασίας. Σὰς ἀναφέρω ἐν παρόδῳ δτι ἐξ αὐτῶν καί ἰδίως ἐκ τῶν τελευταίως υπογραφεισθῶν συλλογικῶν συμβάσεων ἔγινε φανερὰ ἡ ἀνάγκη τῆς καταγραφῆς τῶν ἐργατῶν καί τῆς ἐπαγγελματικῆς ταυτότητος, ἡ ὁποία ἐπέδρασεν εἰς 176.000 ὑπαλλήλους καί ἐργάτας.

Καί τώρα ἔρχομαι στὸν ἄλλο μεγάλο θεσμό, τὸν ὁποῖον θὰ σὰς ἀναφέρω πάντοτε ὅταν εὐρίσκωμαι μαζὶ σας γιὰ νά ἐνθυμηθῆτε πάντα δτι ὁ θεσμός αὐτός εἶναι ἔργον ἰδικόν σας, εἶναι κατὰκτησις πού σὰς ἐπεβράβευσεν καί σὰς ἔδωκεν ἡ 4ῃ Αὐγούστου τοῦ 1936, κατὰκτησις ὅμως γιὰ τὴν ὁποίαν μάταια εἴχατε ἀγωνισθῇ στὸ παρελθόν ἐπὶ δεκαετηρίδας ὁλοκληρώους: εἶναι ἡ ἀσφάλις τῶν ἐργαζομένων, ἡ κοινωνικὴ ἀσφάλις.

Σὰς λέγω μερικοὺς ἀριθμοὺς γιὰ νά τοὺς θυμάστε πάντα. Τὸν Αὐγούστον τοῦ 1936 ὅλα - ὅλα τὰ πρόσωπα πού ἦσαν ἀσφαλισμένα στοὺς ἀσφαλιστικούς ὁργανισμοὺς ἐκείνης τῆς ἐποχῆς καί εἰς αὐτοὺς περιλαμβάνω καί τὸ Μετοχικὸν Ταμεῖον τῶν Στρατιωτικῶν καί τὸ Μετοχικὸν Ταμεῖον τῶν Ὑπαλλήλων καί ὅλους ἐν γένει τοὺς ἀσφαλιστικούς ὁργανισμοὺς πάσης φύσεως, ἦσαν 685.000 περίπου.

Τὸν Αὐγούστον τοῦ 1938 τὸ σύνολον τῶν ἀσφαλισμένων προσώπων τῶν ὁργανισμῶν πού ὑπάγονται μόνον στὸ Ὑπουργεῖον τῆς Ἐργασίας, χωρὶς νά λογαριάσω τοὺς ἄλλους ἀσφαλιστικούς ὁργανισμοὺς, ἀνῆλθεν εἰς 1.500.000 περίπου πρόσωπα. Δηλαδὴ ἡ ἀσφάλις περιέλαβε κατὰ τὸ διάστημα αὐτὸ τῶν δύο ἐτῶν παραπάνω 1.000.000 πρόσωπα. Τὰ δὲ ἀποθεματικά κεφάλαια τῶν ὁργανισμῶν τῆς κοινωνικῆς ἀσφάλσεως ἀνῆλθον τὸν Αὐγούστον τοῦ 1938 εἰς 2.400.000.000. Τὸν Μάϊον τοῦ 1939 τὰ ἀποθεματικά κεφάλαια τῶν ἀσφαλιστικῶν ὁργανισμῶν ἀνῆλθον εἰς 3.060.000.000. Τὴν δὲ 20ὴν Ἀπριλίου

τοῦ τρέχοντος ἔτους, δηλαδὴ μέχρι πρὸς 10 ἡμερῶν, τὸ σύνολον τῶν ἀσφαλισμένων προσώπων τῶν ὁργανισμῶν πού ὑπάγονται μόνον εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Ἐργασίας ἀνῆλθεν εἰς 1.700.000 περίπου, τὰ δὲ ἀποθεματικά κεφάλαια τῆς ἀσφάλσεως εἰς 3.825.000.000.

Ἀπὸ τοὺς ἀριθμοὺς αὐτοὺς ἡμπορεῖτε νά καταλάβετε ποῖά εἶναι ἡ δύναμις σου ἡ ἀσφαλιστικὴ, ἐργατοὑπαλληλικὴ κόσμη τῆς Ἑλλάδος, καί ποῖον κεφάλαιον ἀναγκαῖον διὰ τὴν εὐημερίαν σου καί τῆς οἰκογενείας σου εἶναι ἀσφαλισμένον εἰς τὰς χεῖρας σου ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν καί τὴν διεύθυνσιν τοῦ Κράτους τῆς 4ῃς Αὐγούστου.

Δὲν μὰς ἔφθασεν ὅμως ἡ μεγάλη αὐτὴ καί γενικὴ ἀσφάλεια. Ἐπροχωρήσαμεν στὴν ἐπικουρικὴ ἀσφάλειν καί πρόνοια πρὸς συμπλήρωσιν αὐτῆς. Ἐκάμαμεν ἐπομένως ταμεῖα ἐπικουρικά γιὰ τὴν βελτίωσιν τῶν συντάξεων στὶς περιπτώσεις τῆς ἀνικανότητος, τοῦ γήρατος καί τοῦ θανάτου καί γιὰ τὴν ἐπαγγελματικὴ ἀποσυμφόρῃ. Τέτοια ταμεῖα ἀπὸ τοῦ Μαΐου τοῦ 1939 μέχρι σήμερα — διότι σὰς λέγω ἐν παρενθέσει δτι σὰς δίδω σήμερα τὸν ἀπολογισμὸν τῆς ἐργασίας μας τοῦ περασμένου χρόνου — ἐλειτουργοῦσαν γιὰ τοὺς ὑπαλλήλους τῆς Ἐταιρίας Χημικῶν Προϊόντων καί Λιπασμάτων, τοὺς μεσίτες Ἀστικῶν Συμβάσεων, τὸ προσωπικὸν τῆς Τηλεφωνικῆς Ἐταιρίας, τοὺς ὑπαλλήλους Καπνεμπορικῶν ἐπιχειρήσεων, τὸ προσωπικὸν τῆς Ἐταιρίας Ὑδάτων, τοὺς ἰδιοκτῆτες, συντάκτες καί ὑπαλλήλους Τύπου καί τὸ προσωπικὸν τῆς Ἐταιρίας Ἱπποδρομιῶν. Ἐπίσης ὑπῆχθησαν στὴν κλαδικὴ ἀσφάλειν τῶν Σιδηροδρομικῶν οἱ ἀπασχολούμενοι στὶς ἐργασίας τῆς διεθνούς Ἐταιρίας Κλιμαξαζῶν, στὴν κλαδικὴ ἀσφάλειν τῶν Χρηματιστῶν οἱ ἀντικρυσταὶ - ὑπάλληλοι τοῦ Χρηματιστηρίου Ἀθηνῶν καί στὴν κλαδικὴ ἀσφάλειν τῶν μυλεργατῶν οἱ μακαρονοτεχνίτες καί οἱ ἐξελεθόντες τοῦ ἐπαγγέλματος μυλεργάτες, στοὺς ὁποίους χορηγήθηκε ἰσόδωιο βοήθημα.

Στοὺς κυριωτέρους λιμένες τῆς χώρας ἐλειτουργοῦσαν ἰδιόμορφοι ὁργανισμοὶ «Κεφάλαια ἀποζημιώσεως Φορτοεκφορτωτῶν» πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἐπαγγελματικῆς ἀποσυμφορήσεως αὐτῶν, πού συνέβαλαν σημαντικὰ στὴν προστασίαν τῶν ἀσθενῶν, ἀνικάνων καί γερόντων λιμενεργατῶν. Συνεστήθη Ταμεῖον Πρόνοιας γιὰ τοὺς φορτοεκφορτωτὰς λιμένος Πειραιῶς, γιὰ τὴν χορήγησιν ἐφάπαξ χρηματικῶν ποσῶν στοὺς ἐκάστοτε ἐξερχομένους τοῦ ἐπαγγέλματος, ἐλειτουργοῦσαν Ταμεῖον Πρόνοιας πωλητῶν βενζίνης, κατηρτίσθη Ἐπιτροπὴ γιὰ τὴν ἀποζημίωσιν τῶν ἐπιχειρηματιῶν, ὑπαλλήλων, τεχνιτῶν καί ἐργατῶν ἐπεξεργασίας χάρτου, ἰδρύθησαν 26 Ταμεῖα Ἀλληλοβοηθείας γιὰ τὴν περίθαλψιν καί προστασίαν τῶν μεταλλωρύχων καί λιγνιτωρύχων καί συνεστήθη ὁ Ὀργανισμὸς Ἀλληλοβοηθείας καπνεργατῶν καί καπνεργατριῶν, πού θέλει σπουδαίως συμβάλλει στὴν ἀποκατάστασιν τῶν ἐξερχομένων τοῦ ἐπαγγέλματος καπνεργατῶν, στὴν ὑποβοήθησιν τῆς ἀγροτικῆς αὐτῶν ἀποκαταστάσεως, στὶς περιπτώσεις τῆς δυνατότητος, καί στὴν οἰκονομικὴ ἐνίσχυσιν τῶν ἐρχομένων σὲ γάμον καπνεργατῶν. Ἰδιαίτερον ἰνδιαφέρον ἐξεδηλώθη γιὰ τὴν ἐξυγίανσιν τῶν ἀσφαλιστικῶν

προσεφέρθη στὸν ἐργατικὸ κόσμῳ τῆς Ἑλλάδος, εὐεργεσία στὴν ὁποίαν ὁ κόσμος αὐτὸς πληρέστατα ἐδικαιοῦτο.

Ἰδίως μὲ τὸ μέτρον αὐτὸ ἐπροστατεύσαμε τὴν ἐργαζομένη γυναῖκα, τὸν μαθητευόμενο νέον ἐργάτη, καθὼς καὶ τὸν γέροντα καί, τὸ σπουδαιότερον, ἐδημιουργήσαμε μίαν κατάστασιν ὥστε νὰ προσαρμόζουμε τὸ κατώτατον αὐτὸ ἡμερομίσθιον ἐκάστοτε πρὸς τὸν τιμάρθιον τῆς ζωῆς. Σ' αὐτὸ τὸ μέτρον ὀφείλεται καὶ ἡ βελτίωσις κατὰ τὸ δωδεκάμηνον πού πέρασε τῶν μισθῶν 32.000 μαθητευομένων νέων ἐργατῶν καὶ ἐργατριῶν, καθὼς στὸ μέτρον αὐτὸ ὀφείλεται αὐτῶν ἀνταγωνισμοῦ, ὁ ὁποῖος καὶ τὸν ἐργάτην ἀπηθλιώνει, κατέστρεφεν, ὅμως, καὶ τὶς ἀνταγωνιζόμενες βιομηχανίες.

Βλέπετε ἀπὸ τὸ παράδειγμα αὐτὸ πού σὰς ἔφερα ποιά ἦταν ἡ προσπάθειά μας γιὰ τὴν ἀρμονικὴ συνεργασία κεφαλαίου καὶ ἐργασίας, πού ἐπεδιώξαμε εὐθὺς ἀπὸ τὴν ἀρχὴ καὶ πού κατωρθώσαμε κατὰ μέγα μέρος, δὲν ἡμπορῶ νὰ εἰπω ἐξ ὀλοκλήρου, νὰ τὴν ἐπιβάλωμεν. Ἀλλὰ, ὅταν λέγω ἀρμονικὴ συνεργασία μεταξὺ κεφαλαίου καὶ ἐργασίας, λέγω κάτι τι αὐθυπονόητον, γιὰτὶ τὸ κεφάλαιον δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ συμπεκνωμένη καὶ συγκεντρωμένη ἐργασία, ἡ ὁποία τίθεται κατὰ μέρος σὰν ἀποταμίευσις.

Δηλαδή τὸ κεφάλαιον, ἂν παραβάλλωμεν τὴν ἐργασίαν σὰν ἓνα ποτάμι, σὰν ἓνα ρεῦμα νεροῦ, τὸ ὁποῖο διαρκῶς τρέχει, τὸ κεφάλαιον, λέγω, δὲν εἶναι παρὰ οἱ μεγάλες δεξαμενές, πού κατασκευάζομεν ἐπίτηδες γιὰ νὰ συγκεντρώσωμεν ἓνα μεγάλο μέρος τοῦ νεροῦ αὐτοῦ τοῦ ποταμοῦ γιὰ νὰ χρησιμεύσῃ κατόπιν γιὰ τὴν τροφοδότησιν αὐτοῦ τοῦ ρεύματος, εἴτε καὶ γιὰ τὴν ἐπέκτασιν αὐτοῦ, ἂν εἶναι ἀνάγκη. Αὐτὸ εἶναι τὸ κεφάλαιον. Τὸ κεφάλαιον δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ἐργασία. Γι' αὐτὸ καὶ τὸ κεφάλαιον, τὸ εὐεργετικὸν κεφάλαιον, δὲν χρησιμεύει σὲ τίποτε ἄλλο παρὰ γιὰ νὰ ἀποταμιεύῃ τὴν ἐργασίαν κατὰ τοὺς καιροὺς τῆς μεγάλης παραγωγῆς, ὥστε τὸ κεφάλαιον αὐτὸ κατὰ τοὺς καιροὺς τῆς ἀνάγκης νὰ ἐξαντλήται βαθμὴδὸν γιὰ νὰ βοηθῇ ὅπως στέκεται εἰς τὸ ὕψος τῆς ἡ ἐργασίας. Γι' αὐτὸ, ὅταν λέγωμεν συνεργασία μεταξὺ κεφαλαίου καὶ ἐργασίας, λέγομεν κάτι τὸ αὐθυπονόητον. Ἀλλὰ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι αὐθυπονόητον εἶναι ἡ συνεργασία μεταξὺ τῶν φορέων τῆς ἐργασίας καὶ τῶν φορέων τοῦ κεφαλαίου. Δηλαδή μέσα σὲ μία κοινωνία, τὴν ὁποίαν ὡς τὴν ὀνομάσωμεν καπιταλιστικὴν, δὲν εἶναι αὐθυπονόητον πρᾶγμα ἡ συνεργασία τῶν φορέων τῆς ἐργασίας, δηλαδή τῶν ἐργατῶν καὶ τῶν φορέων τοῦ κεφαλαίου, δηλαδή τῶν καπιταλιστῶν. Ἀλλὰ μὲ τὴν κοινωνικὴν μεταρρύθμισιν, τὴν ὁποίαν ἐκάμαμεν ἡμεῖς, τὴν συνεργασίαν αὐτὴν τὴν ἐκάμαμεν ὑποχρεωτικὴν, ἐκεῖ ὅπου δὲν ἤθελε νὰ εἶναι θεληματικὴ.

Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον καὶ ὁ ἐργάτης δὲν ἡμπορεῖ νὰ λησμονῇ ὅτι ἡ ἐξάντλησις τοῦ κεφαλαίου εἶναι ἐξάντλησις τῶν πηγῶν τῆς ἐργασίας του, ἀλλὰ καὶ ὁ ἐργοδότης κεφαλαιοῦχος δὲν ἡμπορεῖ παρὰ νὰ ἔχῃ διαρκῶς ὑπ' ὄψιν του ὅτι σκοπὸς τοῦ κεφαλαίου δὲν εἶναι νὰ ὑπάρχῃ αὐτοτελὴς καὶ χωρὶς ὑποχρεώ-

σεις, ἀλλὰ σκοπὸς του εἶναι ἡ τροφοδότησις τῆς ἐργασίας, ὥστε νὰ εἶναι διαρκὴς καὶ παραγωγικὴ. Ἔτσι, μὲ τὸ νὰ ἐπιβάλωμεν τὴν συνεργασίαν αὐτὴν ἐκεῖ πού δὲν ἤθελε νὰ εἶναι θεληματικὴ, κατωρθώσαμε νὰ φέρωμεν τὴν ἀρμονίαν μέσα στὰς πηγὰς αὐτὰς τῆς παραγωγῆς.

Δὲν λέγω ὅτι ἔλειψαν οἱ διαφορές. Οἱ διαφορές ὄχι μεταξὺ κεφαλαίου καὶ ἐργασίας, ἀλλ' οἱ διαφορές μεταξὺ τῶν φορέων αὐτῶν τῶν δύο δυνάμεων, δηλαδή διαφορές μεταξὺ τοῦ ἐργοδότη καὶ τοῦ ἐργάτου. Διαφορές τέτοιες πάντα ὑπάρχουν καὶ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐξαλειφθῶν. Ἀλλ' οἱ διαφορές αὐτὲς δὲν ἔχουν πλέον χαρακτῆρα γενικόν, ἔχουν χαρακτῆρα καθαρῶς τοπικόν, ἀνθρωπίνως νοητόν, ἀλλὰ δὲν ἔχουν πλέον χαρακτῆρα γενικόν, ὥστε νὰ φέρουν εἰς ἀντιθέσεις μεταξὺ τῶν τὰς δύο αὐτὰς κοινωνικὰς δυνάμεις. Λοιπόν, γιὰ νὰ σὰς ἀναφέρω μὲ ἀριθμοὺς ποία ὑπῆρξεν ἡ συνεργασία αὐτὴ σὰς ἀναφέρω τὶς ἐργατικὰς διαφορὰς ἐν γένει. Ἀπὸ τὴν 1ην Μαΐου τοῦ παρρημένου χρόνου μέχρι τὰς 20 Ἀπριλίου, δηλαδή μέχρι πρὸ 10 ἡμερῶν, παρουσιάσθησαν εἰς τὰ ἀρμόδια τμήματα τῆς Γενικῆς Διευθύνσεως τοῦ Ὑπουργείου τῆς Ἑργασίας 38.700 τοιοῦτου εἶδους διαφορές. Ἀπὸ αὐτὰς ἐλύθησαν ἀπὸ τὰ ἀρμόδια τμήματα τῆς Γενικῆς Διευθύνσεως τοῦ Ὑπουργείου τῆς Ἑργασίας οἱ 32.300. Καὶ μὲ τὴν λύσιν τῶν διαφορῶν αὐτῶν ἐπληρώθησαν εἰς τοὺς ἐνδιαφερομένους μισθωτοὺς πού παρρηνήθησαν 15.800.000 δραχμὲς χωρὶς τὴν παραμικρότερη δυσχέρεια. Καὶ στὰ δικαστήρια παρρημφθῆσαν 6.000 μόνον διαφοραί, πού δὲν ἡμπορεύσαν νὰ λυθῶν μὲ ἄλλο τρόπο παρὰ δικαστικῶς. Εἰς δὲ τὴν ὑπηρεσίαν τῶν ὀργανισμῶν καὶ δικαιοσύνης παρρησιάζθησαν μέσα στὸ ἴδιο χρονικὸ διάστημα 42.700 περίπου διαφορές. Ἀπὸ αὐτὰς ἐλύθησαν μέσῳ τῆς ὑπηρεσίας ὀργανισμῶν καὶ δικαιοσύνης 36.700 διαφορές, πού εἶχαν ὡς ἀποτέλεσμα νὰ πληρωθῶν στοὺς ἐνδιαφερομένους μισθωτοὺς περίπου 17.400.000 δραχμῶν καὶ πάλιν, ἐπαναλαμβάνω, χωρὶς τὴν παραμικρότερη δυσχέρεια καὶ εἰς τὰ δικαστήρια παρρημφθῆσαν μόνον 6.200 διαφοραί. Ἐπομένως, μέσα στοὺς δώδεκα αὐτοὺς μῆνες, πού μὰς πέρασαν, παρρησιάζθησαν ἐν τῷ συνόλῳ τῶν 82.000 περίπου διαφορὰς ἀπὸ τὶς ὁποῖες ἐλύθησαν ἀπὸ τὰς ὑπηρεσίας τοῦ Ὑπουργείου 69.000 περίπου διαφοραὶ πού ἀπέφεραν εἰς τοὺς ἐνδιαφερομένους ἐργάτας καὶ μισθωτοὺς ποσὸν 33.100.000 δραχμῶν καὶ παρρημφθῆσαν στὰ δικαστήρια μόνον 12.500 περίπου διαφορές.

Ἀπὸ αὐτὰ ἡμπορεῖτε νὰ καταλάβετε τὸ ἀποτέλεσμα πού εἶχαν οἱ νόμοι μας οἱ ἐργατικοὶ ὅσον ἀφορᾷ τὴν σύμπραξιν κεφαλαίου καὶ ἐργασίας. Γιὰτὶ ἡμπορεῖτε νὰ φαντασθῆτε ποιὰς συνέπειες γιὰ τὴν κοινωνικὴν μας ὑπόστασιν καὶ ποιὰς ἀνατροπὰς καὶ ἀναστατάσεις κοινωνικὰς θὰ εἶχαν φέροι οἱ διαφορές αὐτὰς καὶ τὰ ἐπίδικα ἑκατομμύρια πού σὰς ἀνέφερα, ἂν δὲν ὑπῆρχεν ἡ κοινωνικὴ μεταρρύθμισις πού ἐπέφερεν ἡ μεταβολὴ τῆς 4ης Αὐγούστου.

Ὁ θεσμὸς πού ἐπέφερεν ὅλα αὐτὰ τὰ εὐεργετικὰ ἀποτελέσματα εἶναι αὐτὸς πού γνωρίζετε ὅλοι, εἶναι ὁ θεσμὸς τῶν συλλογικῶν συμβάσεων ἐν συναφείᾳ καὶ μαζὶ μὲ τὸν θεσμὸν τῆς ὑποχρεωτικῆς δικαιοσύνης. Ἀλλ' ἐννοεῖται

δτι υποχρεωτική διατηρήσει χωρίς συλλογικές συμβάσεις δεν ήμπορε νά νοηθῇ. Για νά ἰδῆτε ποῖα ἀποτελέσματα εἶχεν ὁ θεσμός αὐτός τῶν συλλογικῶν συμβάσεων, πρέπει νά γνωρίζετε δτι μέχρι τοῦ Δεκεμβρίου τοῦ 1938 κατηρτίσθησαν καί υπεγράφησαν 108 γενικά καί 518 τοπικά συμβάσεις ἐργασίας, πού ἐπέτρεψαν νά βελτιωθοῦν αἱ ἀποδοχαί 800.000 περίπου μισθωτῶν. Εἰς δὲ τὸ 1939 υπεγράφησαν ἡ ἀνανεώθηκαν συμπληρωθεῖσαι 18 γενικά καί 286 τοπικά συλλογικά συμβάσεις ἐργασίας. Μὲ τὰς συμβάσεις αὐτάς τοῦ 1939 ἐβελτιώθησαν καί προσηρμόσθησαν αἱ ἀποδοχαί 350.000 περίπου ἐργατῶν καί ὑπαλλήλων. Μεταξὺ δὲ τοῦ Ἰανουαρίου καί τοῦ Ἀπριλίου τοῦ τρέχοντος ἔτους υπεγράφησαν ἡ ἀνανεώθησαν βελτιωθείσαι 7 γενικά καί 99 τοπικά συλλογικά συμβάσεις, αἱ ὁποῖαι καθώρισαν ἱκανοποιητικούς ὅρους ἐργασίας 207.000 μισθωτῶν. Καί σὰς ἀναφέρω μεταξὺ τῶν συλλογικῶν αὐτῶν συμβάσεων τῆς ἐργασίας τοῦ ἔτους αὐτοῦ δύο, τίς κυριώτερες: ἡ πρώτη εἶναι ἐκείνη ἡ ὁποία ἀφορᾷ τὴν ἐργασίαν τῶν καπνεργατῶν, ἡ ὁποία ἀφορᾷ δηλαδὴ κόσμον 39.000 καπνεργατῶν, καί ἡ ἄλλη εἶναι ἡ μεγάλη συλλογικὴ σύμβασις τῆς κλωστοῦφαντουργίας, ἡ ὁποία ἀφορᾷ 67.000 ἐργάτες καί ἐργάτριες. Βλέπετε, λοιπόν, τὸ καταπληκτικὸν ἀποτέλεσμα πού ἐπέφερεν ὁ θεσμός τῶν συλλογικῶν συμβάσεων τῆς ἐργασίας. Σὰς ἀναφέρω ἐν παρόδῳ δτι ἐξ αὐτῶν καί ἰδίως ἐκ τῶν τελευταίως υπογραφεισθῶν συλλογικῶν συμβάσεων ἔγινε φανερὰ ἡ ἀνάγκη τῆς καταγραφῆς τῶν ἐργατῶν καί τῆς ἐπαγγελματικῆς ταυτότητος, ἡ ὁποία ἐπέδρασεν εἰς 176.000 ὑπαλλήλους καί ἐργάτας.

Καί τώρα ἔρχομαι στὸν ἄλλο μεγάλο θεσμό, τὸν ὁποῖον θὰ σὰς ἀναφέρω πάντοτε ὅταν εὐρίσκωμαι μαζὶ σας γιὰ νά ἐνθυμηθῆτε πάντα δτι ὁ θεσμός αὐτός εἶναι ἔργον ἰδικόν σας, εἶναι κατὰκτησις πού σὰς ἐπεβράβευσεν καί σὰς ἔδωκεν ἡ 4ῃ Αὐγούστου τοῦ 1936, κατὰκτησις ὅμως γιὰ τὴν ὁποίαν μάταια εἴχατε ἀγωνισθῇ στὸ παρελθὸν ἐπὶ δεκαετηρίδας ὁλοκλήρους: εἶναι ἡ ἀσφάλις τῶν ἐργαζομένων, ἡ κοινωνικὴ ἀσφάλις.

Σὰς λέγω μερικοὺς ἀριθμοὺς γιὰ νά τοὺς θυμάστε πάντα. Τὸν Αὐγούστον τοῦ 1936 ὅλα - ὅλα τὰ πρόσωπα πού ἦσαν ἀσφαλισμένα στοὺς ἀσφαλιστικούς ὁργανισμοὺς ἐκείνης τῆς ἐποχῆς καί εἰς αὐτοὺς περιλαμβάνω καί τὸ Μετοχικὸν Ταμεῖον τῶν Στρατιωτικῶν καί τὸ Μετοχικὸν Ταμεῖον τῶν Ὑπαλλήλων καί ὅλους ἐν γένει τοὺς ἀσφαλιστικούς ὁργανισμοὺς πάσης φύσεως, ἦσαν 685.000 περίπου.

Τὸν Αὐγούστον τοῦ 1938 τὸ σύνολον τῶν ἀσφαλισμένων προσώπων τῶν ὁργανισμῶν πού ὑπάγονται μόνον στὸ Ὑπουργεῖον τῆς Ἐργασίας, χωρὶς νά λογαριάσω τοὺς ἄλλους ἀσφαλιστικούς ὁργανισμοὺς, ἀνῆλθεν εἰς 1.500.000 περίπου πρόσωπα. Δηλαδὴ ἡ ἀσφάλις περιέλαβε κατὰ τὸ διάστημα αὐτὸ τῶν δύο ἐτῶν παραπάνω 1.000.000 πρόσωπα. Τὰ δὲ ἀποθεματικά κεφάλαια τῶν ὁργανισμῶν τῆς κοινωνικῆς ἀσφάλσεως ἀνῆλθον τὸν Αὐγούστον τοῦ 1938 εἰς 2.400.000.000. Τὸν Μάϊον τοῦ 1939 τὰ ἀποθεματικά κεφάλαια τῶν ἀσφαλιστικῶν ὁργανισμῶν ἀνῆλθον εἰς 3.060.000.000. Τὴν δὲ 20ὴν Ἀπριλίου

τοῦ τρέχοντος ἔτους, δηλαδὴ μέχρι πρὸς 10 ἡμερῶν, τὸ σύνολον τῶν ἀσφαλισμένων προσώπων τῶν ὁργανισμῶν πού ὑπάγονται μόνον εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Ἐργασίας ἀνῆλθεν εἰς 1.700.000 περίπου, τὰ δὲ ἀποθεματικά κεφάλαια τῆς ἀσφάλσεως εἰς 3.825.000.000.

Ἀπὸ τοὺς ἀριθμοὺς αὐτοὺς ἡμπορεῖτε νά καταλάβετε ποῖα εἶναι ἡ δύναμις σου ἡ ἀσφαλιστικὴ, ἐργατοὑπαλληλικὴ κόσμη τῆς Ἑλλάδος, καί ποῖον κεφάλαιον ἀναγκαῖον διὰ τὴν εὐημερίαν σου καί τῆς οἰκογενείας σου εἶναι ἀσφαλισμένον εἰς τὰς χεῖρας σου ὑπὸ τὴν ἐγγύτην καί τὴν διεύθυνσιν τοῦ Κράτους τῆς 4ῃς Αὐγούστου.

Δὲν μὰς ἔφθασεν ὅμως ἡ μεγάλη αὐτὴ καί γενικὴ ἀσφάλεια. Ἐπροχωρήσαμεν στὴν ἐπικουρικὴ ἀσφάλειν καί πρόνοια πρὸς συμπλήρωσιν αὐτῆς. Ἐκάμαμεν ἐπομένως ταμεῖα ἐπικουρικά γιὰ τὴν βελτίωσιν τῶν συντάξεων στὶς περιπτώσεις τῆς ἀνικανότητος, τοῦ γήρατος καί τοῦ θανάτου καί γιὰ τὴν ἐπαγγελματικὴ ἀποσυμφόρην. Τέτοια ταμεῖα ἀπὸ τοῦ Μαΐου τοῦ 1939 μέχρι σήμερα — διότι σὰς λέγω ἐν παρενθέσει δτι σὰς δίδω σήμερα τὸν ἀπολογισμὸν τῆς ἐργασίας μας τοῦ περασμένου χρόνου — ἐλειτουργοῦσαν γιὰ τοὺς ὑπαλλήλους τῆς Ἐταιρίας Χημικῶν Προϊόντων καί Λιπασμάτων, τοὺς μεσίτες Ἀστικῶν Συμβάσεων, τὸ προσωπικὸν τῆς Τηλεφωνικῆς Ἐταιρίας, τοὺς ὑπαλλήλους Καπνεμπορικῶν ἐπιχειρήσεων, τὸ προσωπικὸν τῆς Ἐταιρίας Ὑδάτων, τοὺς ἰδιοκτῆτες, συντάκτες καί ὑπαλλήλους Τύπου καί τὸ προσωπικὸν τῆς Ἐταιρίας Ἱπποδρομιῶν. Ἐπίσης ὑπῆχθησαν στὴν κλαδικὴ ἀσφάλειν τῶν Σιδηροδρομικῶν οἱ ἀπασχολούμενοι στὶς ἐργασίας τῆς διεθνούς Ἐταιρίας Κλιμαξαζῶν, στὴν κλαδικὴ ἀσφάλειν τῶν Χρηματιστῶν οἱ ἀντικρυσταὶ - ὑπάλληλοι τοῦ Χρηματιστηρίου Ἀθηνῶν καί στὴν κλαδικὴ ἀσφάλειν τῶν μυλεργατῶν οἱ μακαρονοτεχνίτες καί οἱ ἐξελεθόντες τοῦ ἐπαγγέλματος μυλεργάτες, στοὺς ὁποίους χορηγήθηκε ἰσόδωκο δότημα.

Στοὺς κυριωτέρους λιμένες τῆς χώρας ἐλειτουργοῦσαν ἰδιόμορφοι ὁργανισμοὶ «Κεφάλαια ἀποζημιώσεως Φορτοεκφορτωτῶν» πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἐπαγγελματικῆς ἀποσυμφορήσεως αὐτῶν, πού συνέβαλαν σημαντικὰ στὴν προστασίαν τῶν ἀσθενῶν, ἀνικάνων καί γερόντων λιμενεργατῶν. Συνεστήθη Ταμεῖο Πρόνοιας γιὰ τοὺς φορτοεκφορτωτὰς λιμένος Πειραιῶς, γιὰ τὴν χορήγησιν ἐφάπαξ χρηματικῶν ποσῶν στοὺς ἐκάστοτε ἐξερχομένους τοῦ ἐπαγγέλματος, ἐλειτουργοῦσαν Ταμεῖο Πρόνοιας πωλητῶν βενζίνης, κατηρτίσθη Ἐπιτροπὴ γιὰ τὴν ἀποζημίωσιν τῶν ἐπιχειρηματιῶν, ὑπαλλήλων, τεχνιτῶν καί ἐργατῶν ἐπεξεργασίας χάρτου, ἰδρύθησαν 26 Ταμεῖα Ἀλληλοβοηθείας γιὰ τὴν περίθαλψιν καί προστασίαν τῶν μεταλλωρύχων καί λιγνιτωρύχων καί συνεστήθη ὁ Ὀργανισμὸς Ἀλληλοβοηθείας καπνεργατῶν καί καπνεργατριῶν, πού θέλει σπουδαίως συμβάλλει στὴν ἀποκατάστασιν τῶν ἐξερχομένων τοῦ ἐπαγγέλματος καπνεργατῶν, στὴν ὑποβοήθησιν τῆς ἀγροτικῆς αὐτῶν ἀποκαταστάσεως, στὶς περιπτώσεις τῆς δυνατότητος, καί στὴν οἰκονομικὴ ἐνίσχυσιν τῶν ἐρχομένων σὲ γάμον καπνεργατῶν. Ἰδιαίτερον ἰνδιαφέρον ἐξεδηλώθη γιὰ τὴν ἐξυγίανσιν τῶν ἀσφαλιστικῶν

οργανισμών, δημιουργηθείσης πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν Οικονομικοστατιστικῆς Ἑπηρεσίας. Ἐπίσης ἐνισχύθησαν οἱ πόροι τοῦ Ταμείου Συντάξεων Σ.Π.Α.Π. μετὰ τοῦ ὁποίου ἐνοποιήθη καὶ τὸ Ταμεῖον Προνοίας καὶ ἐδελτιώθησαν αἱ συντάξεις τῶν σιδηροδρομικῶν Θεσσαλίας καὶ τῶν αὐτοκινητιστῶν, χορηγηθέντος ἰσοδίου βοηθήματος στοὺς αὐτοκινητιστάς, τέως ἡνιόχους.

Χωρὶς νὰ σᾶς ἀναφέρω καὶ ἄλλα τινά, ἀπὸ αὐτὰ ποὺ ἔγιναν μονάχα στὸ χρόνο ποὺ πέρασεν ἀπὸ τότε ποὺ σᾶς ἀφήκα, τὴν 1ην Μαΐου 1939 μέχρι σήμερα, καταλαβαίνετε ποιά καταπληκτικὴ ἐργασία ἔγινε ποὺ προσετέθη στὴν ἐπίσης καταπληκτικὴ ἐργασία τῶν περασμένων τριῶν χρόνων.

Καὶ ἔπειτα — γιατί καὶ ἐγὼ ἄνθρωπος εἰμαι, καὶ νεῦρα ἔχω ποὺ ἐρεθίζονται — μᾶς λέγουν ὅτι ἓνα καθεστῶς τέτοιο, καὶ μία Κυβέρνησις τέτοια, ποὺ τὸ ἐκπροσωπεῖ, καὶ τὸ ὁποῖον καθεστῶς ἔχει τὸν νοῦν του διαρκῶς προσηλωμένον στὰ συμφέροντα τῶν μεγάλων μαζῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ καὶ μάλιστα τοῦ ἐργατικοῦ κόσμου, μᾶς λέγουν ὅτι ἤμπορεῖ ποτὲ νὰ ἀλλάξῃ, ἐπειδὴ ὀνειρεύονται αὐτὴ τὴν ἀλλαγὴν τὰ ἀρρωστημένα κεφάλια 10 ἢ 15 ἢ καὶ 20 ἀποτυχημένων ἀνθρώπων.

Ἐκτός ἀπὸ αὐτὰ ποὺ σᾶς ἀνέφερα ἔχομεν καὶ τοὺς εἰδικούς λογαριασμούς τῶν ἐπαγγελμάτων. Καὶ αὐτοὶ οἱ λογαριασμοὶ εἶναι φύσεως ἐπικουρικῆς, ἀλλὰ ὑπηρετοῦν ποικίλους σκοπούς.

Οἱ λογαριασμοὶ αὐτοὶ συνεστήθησαν κατόπιν συμφωνίας μεταξὺ ἐργοδοτῶν καὶ ἐργατῶν. Ἐννοεῖται, οἱ συμφωνίες αὐτές, οἱ τόσον εὐεργετικῆς γιὰ τοὺς ἐργάτας καὶ οἱ τόσον εὐεργετικῆς καὶ διὰ τοὺς ἐργοδότες, διότι καὶ τοῦ ἐργοδοτοῦ ἡ εὐτυχία ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν εὐτυχίαν τοῦ ἐργάτου, θὰ κυρωθοῦν διὰ νόμου, καθὼς θὰ κυρωθοῦν ἐπίσης διὰ νόμου οἱ σχετικῆς διατάξεις τῶν συλλογικῶν συμβάσεων ποὺ ἀφοροῦν τὴν σύστασιν τῶν εἰδικῶν αὐτῶν λογαριασμῶν. Καὶ αὐτὸ γιὰ νὰ σᾶς ἐξασφαλίσουμε καὶ διὰ νόμου ἀκόμη, ἂν καὶ εἴμαστε βέβαιοι ὅτι δὲν ἔχετε ἀνάγκη ἀπὸ νόμον.

Θὰ σᾶς ἀναφέρω γιὰ ποιούς εἶναι αὐτοὶ οἱ λογαριασμοί.

Εἶναι τῶν ἀνέργων ἐργατῶν ἀκατεργάστων δερμάτων Ἀθηνῶν, τῶν ἐξερχομένων τοῦ ἐπαγγέλματος ὑφαλοχρωματιστῶν καὶ ματσακονιστῶν ἀτσιπολίων Πειραιῶς, τῶν γερόντων καὶ ἀνικάνων ἐργατοτεχνιτῶν οἰκοδομικῶν ἐργασιῶν περιφερείας Διοικήσεως Πρωτεύουσας, οἰκονομικῆς ἐνισχύσεως ἐργατῶν οἰκοδομικῶν ἐργασιῶν Ἑταιρίας Ὑπὸνόμενων, ἐργατῶν ἀλλαντοποιῶν, ἐργατῶν κατεργασίας ἐντέρων, ἐργατῶν ἐκδορέων Ἀθηνῶν, ἐργατῶν πτηνοσφαγείων, τοῦ Ταμείου τῆς Ἐπικουρικῆς Ἀσφαλίσεως ὑπαλλήλων ἐμπορικῶν καταστημάτων Ἀθηνῶν - Πειραιῶς - Θεσσαλονίκης καὶ Πατρῶν, τοῦ ὁποίου ἡ λειτουργία ἀρχισε πρὸ τριμήνου, τοῦ Ταμείου Παντοπωλοῦπαλλήλων καὶ τοῦ εἰδικοῦ Λογαριασμοῦ ἐργατοτεχνιτῶν ὀπλοργῶν Πειραιῶς.

Θὰ μοῦ πῆτε τώρα τόσοι νόμοι, τόσοι θεσμοί, τόσοι διατάξεις ἐφαρμοζόνται ἀραγε ὅπως πρέπει; Σᾶς λέγω: ναί.

Βέβαια αὐτὸ κυρίως ἐξαρτᾶται, ἂν ὅλοι αὐτοὶ αἱ διατάξεις δηλαδὴ ἐφαρ-

μύζονται, ἀπὸ τοὺς ἐπιθεωρητὰς τῆς ἐργασίας. Καὶ πρέπει ἀπὸ τῆς θέσεως αὐτῆς νὰ εὐχαριστήσω τοὺς ἐπιθεωρητὰς τῆς ἐργασίας τοῦ Ὑπουργείου τῆς Ἐργασίας, διότι, ἐνῶ εἶναι τόσον ὀλιγάριθμοι κατέβαλον ὅλας αὐτῶν τὶς προσπάθειες, ἐργαζόμενοι νύκτα καὶ ἡμέρα μέσα σὲ περιστάσεις δυσχερέστατες, διὰ νὰ παρακολουθήσουν τὴν ἐφαρμογὴ καὶ νὰ ἐξασφαλίσουν τὴν ἐφαρμογὴ ὅλων αὐτῶν τῶν νόμων.

Ἀλλὰ παρακολουθήσαμεν καὶ ἡμεῖς τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἐργατικῶν νόμων. Τοὺς παρηκολούθησε καὶ ὁ κ. Ὑπουργὸς τῆς Ἐργασίας, ἀλλὰ καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος προσωπικῶς δι' ἐπιθεωρήσεων αἰφνιδιαστικῶν ποὺ ἐκάμαμεν σὲ διάφορα ἐργοστάσια. Καὶ πολλὰς φορὲς ἐπενέδωμεν καὶ ὅχι μόνον ὁ Ὑπουργὸς σας, ἀλλὰ καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος προσωπικῶς γιὰ νὰ ἐξελέγξω τὰ ἀδικήματα, ποὺ ἔγιναν εἰς ἐργάτας καὶ ἐργατρίδας, ὅχι βέβαια διότι ἐνόμιζα ὅτι ὅλα αὐτά, τὰ ὁποῖα ἐπανώρθωσα ἦτο καὶ τὸ σύνολον τῶν ἀδικημάτων, ἀλλὰ διότι ἐγνώριζα ὅτι τὸ παράδειγμα αὐτὸ καὶ ἡ ἀντιλήψις ὅτι ἐγὼ, αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ ἐπικεφαλῆς τῆς Κυβερνήσεως, παρακολουθεῖ ἂν γίνονται ἀδικίαι ἢ ὅχι εἰς τοὺς ἐργάτας καὶ μόνον αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἀρκοῦσε γιὰ νὰ σταματήσῃ κάθε τέτοια φορὰ πρὸς τέτοια ἀδικήματα.

Ἀλλὰ ἤθελα καὶ ἀπὸ τὴν θέσιν αὐτὴν νὰ παρακαλέσω ὅχι μόνον τοὺς ἐργοδότες, οἱ ὅποιοι εἰμαι βέβαιος ὅτι θὰ μᾶς βοηθήσουν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐργάτας νὰ μᾶς βοηθήσουν στὴν ἐξαφάνισιν αὐτῶν τῶν ἀδικημάτων, διότι πολλὰς φορὲς συμβαίνει, εἴτε ἀπὸ φόβον εἴτε ἀπὸ δειλίαν, ἓνας ἐργάτης νὰ ἀποκρύπτῃ τὸ ἀδίκημα ποὺ τοῦ συμβαίνει ἀπὸ τὸν φόβον τῆς ἀπολύσεως. Ἡμπορῶ νὰ σᾶς πῶ ὅτι δὲν πρέπει νὰ φοβήσθε τίποτε.

Ἀλλὰ πρέπει πάντοτε νὰ καταγγέλλωνται τὰ ἀδικήματα ποὺ σᾶς συμβαίνουν, διότι ἔχετε προστατὴν σας αὐτὸν ποὺ κυβερνᾷ τὴν χώρα, ποὺ δὲν θ' ἀφήσῃ ποτὲ νὰ γίνῃ ἐκδίκησις ἐναντίον σας εἰς τέτοιες περιστάσεις. Σᾶς προσθέτω δὲ ὅτι εἶναι καὶ σπανία ἡ ἐκδίκησις αὐτὴ καὶ ὅχι ὅπως τὴν φαντάζεσθε τόσον ἐκτετατημένη. Καὶ ἡμπορῶ νὰ σᾶς ἀναφέρω ὅτι πρὸ ὀλίγων ἀκόμη ἡμερῶν, ὅταν ἔμαθα ὅτι ἓνα παιδί τὸ ὁποῖον ἐχειρίζετο τὸν ἀνελκυστήρα μῆς μεγάλης οἰκοδομῆς, ὁ ἐργοδότης του τὸ ἔβαλε νὰ ὑπογράψῃ ὅτι ἐλάβανε τὴν μισθοδοσίαν ποὺ ἐδικαιούτο, ἀλλὰ τοῦ ἔδινε πραγματικῶς μικροτέραν καὶ ὅταν αὐτὸ τὸ παιδί παρεπονέθη γι' αὐτὸ τότε τὸ ἀπέλυσε, καὶ ὅταν τὸ παιδί αὐτὸ ὕστερα ἀπὸ ὀλίγας ἡμέρας ἦλθε νὰ μοῦ παραπονεθῇ, ἐνῶ ὁ ἐργοδότης εἶχε κατωρθώσει νὰ λάβῃ καὶ τελεσίδικον ἀπόφασιν Δικαστηρίου ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ κατὰ τοῦ παιδιοῦ, γιατί εἶχε τὰς ἀποδείξεις, τὸν ἐξηνάγκασα ἐγὼ τὸν ἐργοδότην αὐτὸν μὲ τὴν ἀπειλὴν ὅτι τὸ Δημόσιον θὰ τοῦ ξενεικίσῃ ὀλόκληρην τὴν οἰκοδομὴν, ὅχι μόνον νὰ πάρῃ πάλιν τὸ παιδί στὴν ἐργασία του ἀλλὰ καὶ νὰ τοῦ πληρώσῃ ὅλα τὰ καθυστερούμενα καὶ ἀκόμη καὶ αὐτὰ ποὺ τὸ Δικαστήριον εἶχεν ἐπιδικάσει εἰς τὸν ἐργοδότην.

Ἀλλὰ αὐτά, σᾶς ἐπαναλαμβάνω, εἶναι σπάνια παραδείγματα, γιατί κανένας ἐργοδότης πραγματικῶς σεβόμενος τὸν ἑαυτὸν του καὶ ὁ ὁποῖος αἰσθάνεται

δτι είναι από απόψεως κοινωνικής λειτουργίας χρησιμώτατος εις την χώραν, δέν θά καταδεχθῇ ποτέ ὄχι ν' ἀδικήσῃ, ἀλλ' ἔταν τοῦ ὑποδειχθῇ ἡ ἀδικία καὶ πεισθῇ ὅτι ἔγινε ἡ ἀδικία, δέν θά καταδεχθῇ ποτέ νά μὴ τὴν ἐπανορθώσῃ καὶ ὄχι βέβαια νά ἐκδικηθῇ καὶ νά μὴ ἐπανορθώσῃ τὴν ἀδικίαν καὶ νά ἀπολύσῃ ἕνα φτωχὸν ἐργάτην. Ἀλλὰ καὶ γιὰ τίς ὀλίγες αὐτὲς ἐξαιρέσεις ποῦ μπορεῖ νά συμβοῦν ἔχομεν τὸν νοῦν μας, ἡμεῖς οἱ φύλακες.

Προτοῦ ἀκόμη προχωρήσω εἰς τὸ ζήτημα τῆς ψυχαγωγίας θέλω νά σας δώσω λεπτομερείας τινὰς δι' ἕνα κλάδον ἐργασίας, εἰς τὸν ὁποῖον ἐλλογοδότησα πρὸ ὀλίγων μηνῶν, τὴν ἡμέραν τοῦ Ἀγίου Νικολάου ἐδῶ, ἐπίσης, εἰς τὸν Πειραιᾶ. Ἐννοῶ τοὺς ναυτεργάτας.

Ὅπως ἐνθυμεῖσθε ὅσοι ἤσασθε ἐδῶ παρόντες τὴν ἡμέραν ἐκείνην, σὰς εἶχα ἀναφέρει ὡς μέτρα τῆς Κυβερνήσεώς μου τὸν ἀκτοπλοῖκὸν νόμον 1652, ὁ ὁποῖος ἐπέφερε τὴν ἀποσυμφορήσιν τοῦ ἐπιβατικοῦ στόλου, τὴν σύμβασιν τῆς «Νέας Ἑλλάδος», ἡ ὁποία ἔδωκεν ἐργασίαν εἰς 200 οἰκογενεῖας ναυτεργατῶν, τὴν ἐγκρίσιν τῆς ἀγορᾶς τῆς «Κορινθίας» καὶ ἡ ὁποία ἔδωκεν ἐργασίαν εἰς ἄλλας 60 οἰκογενεῖας ναυτεργατῶν, τὴν ἱδρυσιν τοῦ ἀντιφυμακτικοῦ κέντρου, τὸν ἐσωτερικὸν κανονισμὸν τῆς φορτηγοῦ ναυτιλίας, ποῦ καθορίζει τὰ δικαιώματα καὶ τὰς ὑποχρεώσεις τῶν ναυτεργατῶν καὶ τῶν ἐφοπιστῶν, τὸ νέον ἐδασματολόγιον, τοῦ ὁποῖου τόση ἦτο ἡ ἀνάγκη, τὴν τρίμηνον ἐπιθεώρησιν τῶν φορτηγῶν πλοίων, τὴν ἱδρυσιν τοῦ ναυτεργατικοῦ κέντρου Λισσαδωνος, τὴν αὔξησιν τῆς συνθέσεως τῶν πληρωμάτων τῶν πλοίων κατὰ τὸν τρίτον πλοίαρχον καὶ τὴν αὐστηρὰν ἐπιθεώρησιν τῶν σωσιδίων, μέτρα τὰ ὁποῖα τότε οἱ ναυτεργάται τῆς Ἑλλάδος ἐπεκρότησαν μετ' ἐνθουσιασμοῦ.

Ἀλλ' ἐκτοτε ἐπέρασαν μῆνες καὶ νέα μέτρα προστετέθησαν. Κατὰ τὴν ἐορτὴν τοῦ Ἀγίου Νικολάου σὰς εἶχα πεῖ ὅτι τὰ πολεμικὰ ἐπιδόματα τῶν ναυτεργατῶν θά ἀνῆρχοντο εἰς 1.000.000.000 καὶ ὅτι ἦσαν γενναιότερα ὅλων τῶν ἄλλων κρατῶν, ἀλλὰ σὰς εἶχα πεῖ ὅτι ἔχομεν ὅπ' ὅψιν μας καὶ τὴν αὔξησιν αὐτῶν καὶ τὸν κανονισμὸν τῶν ἐν γένει κατὰ δικαιοτέρον τρόπον. Τὰ ἐπιδόματα αὐτὰ ποῦ σὰς ἀνέφερα ἴσχυσαν μέχρι τῆς 1ης Ἰανουαρίου. Ἀλλὰ μετὰ τὴν συλλογικὴν σύμβασιν τῆς 1ης Ἰανουαρίου τοῦ 1940 τὰ πολεμικὰ ἐπιδόματα ὥρισθησαν ἀκόμη γενναιότερα καὶ εἶναι πάντοτε τὰ μεγαλύτερα ἀπὸ πᾶσαν ἄλλην ναυτιλίαν τοῦ κόσμου. Τὸ σύνολον τῶν πολεμικῶν αὐτῶν ἐπιδομάτων πρὸς τοὺς ναυτεργάτας θ' ἀνέλθῃ ἐτησίως εἰς 1.300.000.000 δραχμῶν. Ἀπὸ αὐτὰ ἐννοεῖτε πόσον θά ἐπωφεληθῇ καὶ ἡ χώρα διὰ τῆς εἰσαγωγῆς συναλλαγμάτων, ἀλλὰ καὶ πόσον θ' αὔξησῃ τὸ βιοτικὸν ἐπίπεδον τῶν ναυτεργατῶν καὶ τῶν οἰκογενειῶν των, ἂν μάλιστα λάβετε ὅπ' ὅψιν σας ὅτι τὸ ποσὸν αὐτὸ θά διανεμηθῇ σὲ ὀρισμένες περιφέρειες τῆς Ἑλλάδος, ἐκαὶ ἀπ' ὅπου προέρχονται οἱ ναυτεργάται καὶ πόσον θά τυνώσῃ καὶ τὸ ἀποταμειωτικὸν πνεῦμα τοῦ ναυτεργατικοῦ κόσμου. Ἀλλ' ἐπροχώρησα ἀκόμη περισσότερο, ἐκπληρώσας τὴν ὑπόσχασιν ποῦ ἔδωκα, γιὰτὶ ἀπὸ τῆς 1ης Μαρτίου, πρὸ δύο δηλαδὴ μηνῶν, ἐτέθη εἰς ἐφαρμογὴν ὁ ἀσφαλιστικὸς ὁργανισμὸς κατὰ κινδύνων πολέμου, με

τὸν ὁποῖον παρέχονται χωρὶς διατυπώσεις καὶ ἀμέσως σημαντικὰ ἀποζημιώσεις, ὑπερβαίνουσαι κατὰ πολὺ τὰς ἀποζημιώσεις τοῦ νόμου περὶ ἀτυχημάτων. Τὰ κέρδη δὲ τοῦ ἀσφαλιστικοῦ ὁργανισμοῦ κατὰ κινδύνων πολέμου θά διαφυλαχθοῦν πρὸς σκοποὺς ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον ναυτικών καὶ ναυτεργατικών. Καὶ ἦταν ὑποχρεώσεις νά λάβωμεν τὸ μέτρον τοῦτο τῆς ἀσφαλίσεως, γιὰτὶ ἂν ἐν καιρῷ εἰρήνης ὅλος ὁ ἐργατικὸς κόσμος καὶ ὁ ναυτεργατικὸς εἶναι ἐκτεθειμένοι εἰς ἀτυχήματα, ἐν καιρῷ πολέμου καὶ μάλιστα σ' αὐτὸν τὸν σημερινὸν πόλεμον, ὁ ναυτεργατικὸς κόσμος εἶναι φοδερὸν τὸ πόσον εἶναι ἐκτεθειμένος οὗτος εἰς κινδύνους. Ἡξεύρετε πόσον κόσμον ναυτεργατῶν ἐθρηνησαμεν ποῦ κατεποντίσθη. Καὶ ὅλοι σας ἐνθυμεῖσθε καὶ τὸ μνημόσυον τὸ ὁποῖον ἐκάμαμεν πρὸ ὀλίγου μόλις καιροῦ ἐδῶ εἰς τὸν Πειραιᾶ. Πόσον οἱ καρδιές μας ἦτανε σταματημέναι καὶ ἐμετρούσαμεν ὅλοι τίς ἑκατοντάδες τῶν θυμάτων, ποῦ εἶχαν χάσῃ στὴν θάλασσαν ἔνεκα τοῦ ἀγρίου πολέμου.

Ἐπροχωρήσαμεν εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ Ναυτικοῦ Ἀπομαχικοῦ Ταμείου καὶ ὑπολογίζομεν ὅτι τὸ Ναυτικὸν Ἀπομαχικὸν Ταμεῖον θά ἔχῃ ἐνίσχυσιν διὰ τὴν πολεμικὴν περίοδον κάθε χρόνον 60.000.000 δραχμῶν. Ἀλλὰ ἐννοεῖται, ὅτι, συγχρόνως, διὰ νόμου ποῦ πρόκειται νά ψηφίσωμεν προσεχῶς, ἐπιφέρομεν ριζικὴν ἀναδιοργάνωσιν τοῦ Ταμείου ἐπὶ συγχρονισμένων δάσεων, ὥστε νά αὔξηθοῦν οἱ μόνιμοι πόροι τοῦ καὶ νά ἐπέλθῃ ἡ βελτίωσις τῶν συντάξεων, αἱ ὁποῖαι θά χορηγοῦνται ἀπὸ τοῦδε καὶ ἐφεξῆς.

Ἰδρύσαμε τὸ ναυτεργατικὸν κέντρον εἰς τὸ Κάρδιφ, ἱδρύσαμεν εἰς τὸν Πειραιᾶ ψυχαγωγικὸν καὶ μορφωτικὸν ναυτεργατικὸν κέντρον. Ἐπεξετάθη ἡ προστασία τῆς ἀσθενείας εἰς τὰς οἰκογενεῖας ναυτεργατῶν, εἰς ὑπεργήρους, εἰς τέκνα ἀδενοπαθῶν ναυτικῶν.

Σοβαρὰ οἰκονομικὴ προστασία εἰς τοὺς ἀπομακρυνομένους ἐκ τοῦ ἀκτοπλοῖκου κλάδου ὑπερήλικας καὶ ἀσθενεῖς.

Καὶ τώρα ἔρχομαι εἰς ἕνα ἄλλο σπουδαῖον σημεῖον, τὸ ἐξῆς. Βέβαια δέν εἶναι ἡ ἀνύψωσις τοῦ ἐργατικοῦ κόσμου τῆς Ἑλλάδος μόνον ζήτημα ὕλικης ζωῆς καὶ ἐξασφαλίσεως αὐτῆς. Μολονότι, βέβαια, αὐτὸ εἶναι ἡ βάση, εἶναι ἀνάγκη νά ἀνέλθῃ καὶ τὸ πνευματικὸν αὐτοῦ ἐπίπεδον, ἡ δὲ ψυχαγωγία εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα μέσα.

Γιὰ νά σας εἰπῶ τί γίνεται γιὰ τὴν ψυχαγωγίαν γιὰ σας, ἐργάτες τῆς Ἑλλάδος, ποῦ ἄλλοτε οὐτε κἂν ἠμπορούσατε νά τὸ σκεφθῆτε, σὰς ἀναφέρω ὅτι ἡ Ἑργατικὴ Ἑστία, τὴν ὁποῖαν θέλω καὶ ἀπὸ τῆς θέσεως αὐτῆς νά ἐπαινέσω, διωργάνωσεν ἐκδρομὰς, ἡ μία μάλιστα ἔγινεν εἰς τὴν Ρουμανίαν, εἰς τὸ ἐξωτερικόν, διωργάνωσεν ἐκδρομὰς στὶς ὁποῖας ἔλαβαν μέρος 35.000 περίπου μισθωτῶν. Ἐκλήσε συμβάσεις μετ' 25 ἀπὸ τοὺς καλλιτέρας θιάσους καὶ ἔδωκε παραστάσεις, στὶς ὁποῖας παρίστησαν 15.000 ἐργατοὺπάλληλοι. Κατήρτισε μουσικὰς ὁμάδας καὶ χοροὺς. Ἰδρυσεν στὴν Ἀθήναν τὸ Κέντρον τῆς Ἑργαζομένης Γυναικός, ποῦ εὐρίσκουν ἀνάπαυσιν στὴ μεσημερινὴ καὶ βραδυνὴ διακοπὴ τῆς ἐργασίας ἐργαζόμενα κορίτσια, στὰ ὁποῖα παρέχεται καὶ δωρεὰν συσσίτιον.

Εδημιούργησε κατασκηνώσεις για τα παιδιά των εργατών στη Βούλα, Βουλιαγμένη, Πέραμα και την Έκάλη, που εκ περιτροπής παραθέρισαν 3.000 παιδιά και ωργάνωσε την εργατική αμύλλα του 1939 στην οποία έδραβεύθησαν 863 έργαται.

Επίσης όφειλω να αναφέρω τα μέτρα του Υπουργείου της Προνοίας, το όποιο ανασυνόργάνωσε Λέσχη Έργαζομένου Κοριτσιού και Λέσχη Έργαζομένου Παιδιού. Τέτοιες λέσχες έχουν ιδρυθή εις τās 'Αθήνας, Πειραιά και επεκτείνονται εις τὰ περίξ αυτών, επίσης εις τās Πάτρας και εις την Καβάλαν, όπου τὰ κορίτσια πού εργάζονται και τὰ παιδιά πού εργάζονται, στις ώρες της αναπαύσεώς των εύρισκουν ένα κέντρον, εύθηνόν φαγητόν, ψυχαιωγία, ανάπαυσιν, διδασκαλίαν πολλών αναγκαίων πραγμάτων και χίλια δυό άλλα χρήσιμα πράγματα.

Σας αναφέρω επίσης τις οικοδομές πού ιδρύει κάθε μέρα το Υπουργείον της Προνοίας και αί όποιαι αναφέρονται μόν ως προσφυγικαί οικοδομαί, αλλά κατὰ τὸ μέγα μέρος αυτών κατέχονται από πρόσφυγας εργάτας και αποτελοῦν έπομένως και αὐταί δοθήθειαν διὰ τήν εργατικὴν ἀποκατάστασιν.

Σας αναφέρω τὰ Ιδρύματα, τὰ όποια έγιναν μόν διὰ τήν προστασίαν του παιδιού εν γένει, αλλά και τὰ όποια αποτελοῦν έργον τὸ όποιον ἀντανακλᾷ δεβαιότατα κατὰ μέγα μέρος εις τούς εργάτας.

Σας αναφέρω τὰ μαθητικά συστήματα εις τὰ όποια τρέφονται 100.000 παιδιά σ' όλην τήν 'Ελλάδα, άπορα παιδιά, τὰ όποια δεβαιώς είναι κατὰ μέγα μέρος παιδιά εργατικῶν οικογενειών.

Και τέλος σας αναφέρω τὸν θεσμόν εκείνον πού περιέλαβεν εύθως από τήν άρχήν και ως κύριον αὐτῆς στοιχείον εις τούς κόλπους της τὰ παιδιά και τὰ κορίτσια των εργατών, τὸν θεσμόν της εθνικῆς οργανώσεως της Νεολαίας, θεσμόν ὁ όποιος προήλθεν από τὰ έγκατα του 'Ελληνικού Λαού, θεσμόν ὁ όποιος έμπνέεται κυρίως από τὰ φρονήματα τὰ εθνικά, αλλά και θεσμόν ὁ όποιος εξασφαλίζει από της παιδικῆς ηλικίας τήν συγχώνευσιν όλων των νέων παιδιών, όλων των κοινωνικῶν τάξεων.

Δηλαδή ήμεις εδέχθημεν ὅτι δέν δυνάμεθα να θεωρήσωμεν τήν κοινωνικήν μας μεταρρύθμισιν πλήρη όταν ένα παιδί και ένα κορίτσι δέν μάθουν από άπαλῶν ὀνύχων ὅτι αποτελοῦν ένα με όλα τὰ άλλα παιδιά, είτε πλούσια είτε πτωχά, όταν τὸ παιδί του πλουσιού δέν αισθάνεται ἀλληλεγγύην με τὸ παιδί και τὸ κορίτσι του εργάτου.

Και έτσι μέσα στην Ε.Ο.Ν. παιδιά πλούσια και πτωχά, παιδιά και κορίτσια εργατῶν, παιδιά και κορίτσια εργοδοτῶν, παιδιά και κορίτσια ανωτέρας κοινωνικῆς τάξεως και παιδιά και κορίτσια μικρῶν, ταπεινῶν ανθρώπων, όλα συγχωνεύονται μέσα σ' ένα χωνευτήρι. Όλα φοροῦν τήν ίδια στολή και τὰ ίδια σήματα, χωρίς καμιά διάκρισι μεταξύ τους ἀλλή παρὰ τήν ατομικήν τους αξία. Και δημιουργεῖται έτσι μιὰ γενεά, πού θά φέρη εις ἀκμήν ύψηλότερον βαθμό τήν κοινωνικήν μεταρρύθμισιν, τήν όποιαν άρχισαμε και εγκαινιάσαμε ήμεις.

Πρέπει δὲ ιδιαίτερα να εύχαριστήσω τὰ εργαζόμενα παιδιά και τὰ εργαζόμενα κορίτσια από τήν θέσιν αὐτήν, διότι όταν ιδρύθη ή 'Εθνική 'Οργάνωσις της Νεολαίας με αὐτούς τούς σκοπούς, αὐτὰ έτρεξαν πρώτα πρώτα και με τὸ μεγαλύτερον ένθουσιασμό για να φορέσουν τήν στολήν του φαλαγγίτου και της φαλαγγίτισσας και να δώσουν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον εις τὸν νέον οργανισμόν όλην τους τήν ἀφοσίωσιν.

Τὸ συμπέρασμα της όλης εργατικῆς μας πολιτικῆς είναι ή επαγγελματική οργάνωσις του εργατοπαλληλικού κόσμου, ή όποια όλονέν εξελίσσεται και επεκτείνεται και επί κεφαλῆς της όποιας στέκεται υπερήφανα ή 'Εθνική Συνομοσπονδία των Έργατῶν και Υπαλλήλων της 'Ελλάδος. 'Αλλά γι' αὐτὸ τὸ ζήτημα επιφυλάσσομαι να μιλήσω εκτενέστερα, στὸ ένατο συνέδριον, πού πρόκειται να συγκληθῇ προσεχώς.

Βλέπετε, λοιπόν, γιατί σας εἶπα από τήν άρχή ὅτι τήν Πρωτομαγιά αὐτή, παρ' όλες τις άγωνίες και τις άνησυχίες του πολέμου, πού συνέχουν όλον τὸν κόσμον, ήμεις τήν γιορτάζουμε, χωρίς δέβαια να εἴμαστε και ήμεις ἀπηλλαγμένοι από τήν γενικήν άνησυχίαν του κόσμου, αλλά με τὸ υπερήφανον συναίσθημα, ὅτι στὰ τέσσαρα αὐτὰ χρόνια και άκμήν και στὸ τελευταίον, κάτι τι προσεφέραμεν μεγάλο και ισχυρό στην πατρίδα μας.

Και πολύ καλά καταλαβαίνω όλον τὸν ένθουσιασμόν όλων σας, πού μοῦ τὸν μαρτυροῦν και οί πινακίδες πού είναι σκορπισμένες μέσα εις τήν μεγαλειώδη σας συγκέντρωσιν και αἱ κραυγαί σας του ένθουσιασμοῦ, αλλά κυρίως τὰ πρόσωπά σας, τὰ μάτια σας, τὰ όποια με ἀτενίζουν λάμποντα και μέσα στὰ όποια διαβάω τήν ἀπόφασί σας ὅτι στὸ μεγάλο και επίπονον έργο, τὸ όποιον ανέλαβα, τὸ όποιον τήν φοβεράν εύθύνην ανέλαβα ἀπέναντι του 'Ελληνικού Λαού και της Ιστορίας του, θά έχω όλον τὸν λαόν της 'Ελλάδος και ἀσφαλέστατα τὸν εργατοπαλληλικόν κόσμον, ἀφωσιωμένον και πρόθυμον ύποστηρικτήν.

Εἰμαι δέβαιος λοιπόν διὰ τὰ αἰσθήματά σας αὐτά. Και με αὐτὸ τὸ ἔθιμον θά προχωρήσωμεν. 'Ο πόλεμος δέν θά μᾶς σταματήσῃ από του να εκκληρώσωμεν τὸ πρόγραμμά μας.

Και ἀν άκόμη ήθελε συμβῇ ὥστε και ή 'Ελλάς να ἀναμυχθῇ εις τὸν πόλεμον, ἐν περιπτώσει πού ήθελε κινδυνεύσει ή ἀκεραιότης και ή ανεξαρτησία της, πράγμα τὸ όποιον εἰπίζω και εύχομαι να μὴ συμβῇ, αλλά τὸ όποιον ἀν ήθελε συμβῇ, θά τὸ ἀντιμετωπίζαμεν σὰν 'Ελληνες, ἐάν, λέγω, έτσι ή 'Ελλάς ήθελεν ἀναγκασθῇ χάριν αυτών των μεγάλων εθνικῶν σκοπῶν να ἀναμυχθῇ εις τὸν πόλεμον, και πάλιν ήμεις τὸ πρόγραμμά μας τὸ γενικόν πού εγκαινιάσαμεν τήν 4ην Αύγουστου, δέν θά τὸ ἀνακόψωμεν, αλλά θά εξακολουθήσωμεν να τὸ ἐφαρμόζωμεν και ἐν μέσω του πολέμου.

Γνωρίζετε δὲ ὅτι ένα από τὰ βασικώτερα σημεῖα του προγράμματός μας αὐτοῦ, είναι ή κοινωνική μεταρρύθμισις, της όποιας όλη ή 'Ελληνική κοινωνία, αλλά ιδίως εἴσεis, ὁ εργατικὸς κόσμος, εἴθε οί φορεῖς.

Αὐτήν έννοούμεν να τήν φέρωμεν εις πέρας, ὥστε μίαν ήμέραν ή 'Ελλάς

νά είναι σύνολον ἑνὸς κόσμου ἐργαζομένου εἰς κάθε εἶδους καὶ εἰς κάθε φύσεως ἐργασίαν, τὸ σύνολον ἑνὸς κόσμου πάντως ἐργαζομένου, μὴ ἐπιτρεπομένου εἰς κανένα νά μὴ ἐργάζεται, σύνολον κοινωνικόν, μέσα εἰς τὸ ὁποῖον νά ἐπικρατῇ πλήρης κοινωνικὴ δικαιοσύνη καὶ κοινωνικὴ ἀλληλεγγύη.

Μὲ τὰ αἰσθήματα αὐτὰ σᾶς ἀποχωρίζομαι σήμερα, εὐχόμενος ὅπως τὴν 1ην Μαΐου τοῦ ἐπομένου ἔτους συνέλθωμεν καὶ πάλιν ἐδῶ, μὲ τὸν ἴδιο ἐνθουσιασμόν καὶ μὲ τὴν ἴδια χαρά.

Γιὰ σήμερα σᾶς ἀποχαιρετῶ καὶ θέλω νά σᾶς ἐκφράσω ὅλην τὴν ἱκανοποίησίν μου διὰ τὴν ὑποστήριξιν, τὴν ὁποίαν ὁ ἐργατικὸς κόσμος μοῦ παρέσχε καὶ μοῦ παρέχει.

Καὶ σᾶς ζητῶ τώρα ἀπὸ ὅλους σας, νά ἀναφωνήσωμεν ὅλοι μαζί:

Ζήτω ὁ ἐργατοὑπαλληλικὸς κόσμος τῆς Ἑλλάδος!

Ζήτω ὁ Βασιλεὺς!

Ζήτω τὸ Ἕθνος!

